

องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูที่มีผลต่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษา
วิชาชีพครู กรณีศึกษา: นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู
Instructional Leadership Elements Effecting Preservice
Teacher Students' Self-Development: A Case Study
on the Students of the Graduate Diploma
in Teaching Profession Program

บุษราคัม อินทสุก¹, ชนนิกานต์ เครือยิ้ม² และ จิราพันธ์ สง่าวิทยากุล³

Busarakham Intasuk¹, Chonnikan Krueayim² and

Jirapan Sangavittayakul³

Received: October 24, 2025

Revised: December 08, 2025

Accepted: December 15, 2025

(busarakham.in@northern.ac.th, chonnikan1970@gmail.com

and aj.jirapop@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สำรวจระดับองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู และ 2. ตรวจสอบภาวะผู้นำครูของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูโดยการประเมินตนเอง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ที่เรียนในชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 25 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นนักศึกษาลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เครื่องมือเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าคุณภาพ 3.67 ใช้เก็บข้อมูลระดับภาวะผู้นำครูจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจงและการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่าคุณภาพ 3.58 ใช้เก็บข้อมูลนักศึกษา 10 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู

^{1, 2, 3} คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จังหวัดตาก

Faculty of Education, Northern College, Tak Province

และด้านการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยภาพรวมในระดับมากที่สุด และ 2. ผลประเมินตนเองด้านภาวะผู้นำครู พบว่า นักศึกษาร้อยละ 90 มีคุณลักษณะของภาวะผู้นำด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ ร้อยละ 90 มีคุณลักษณะด้านการสร้างแรงจูงใจและร้อยละ 80 มีคุณลักษณะด้านความทันสมัยและใช้เทคโนโลยีในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแสดงความคิดเห็นและการร่วมกันหาทางแก้ปัญหา ทั้งนี้ ความต้องการพัฒนาตนเองสูงสุดคือ ด้านการสื่อสาร ผลการวิจัยสะท้อนว่านักศึกษามีภาวะผู้นำครูในระดับสูง แต่ยังต้องการเสริมทักษะการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทางวิชาชีพครูต่อไป

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำครู, การพัฒนาตนเอง, องค์ประกอบของภาวะผู้นำครู, วิชาชีพครู

Abstract

This research article aimed 1. to examine the levels of teacher leadership components among students enrolled in the Graduate Diploma in Teaching Profession program and 2. to investigate their teacher leadership through self-assessment. The population and sample consisted of 25 second-year students enrolled in the first semester of the 2025 academic year, selected purposively based on the criterion that they were registered in the Curriculum and Instruction course. A mixed-methods research design was employed. The quantitative instrument was a five-point rating-scale questionnaire with a quality index of 3.67, administered to all purposively selected participants to assess their levels of teacher leadership. The qualitative component utilized semi-structured interviews with a quality index of 3.58, conducted with 10 students selected through simple random sampling. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage, and content analysis.

The findings revealed that 1. the three components of teacher leadership—learning activity management, self-development and peer development, and communication and teamwork—were rated at the highest overall level. 2. According to the self-assessment results, 90% of the students demonstrated leadership characteristics in discipline and responsibility, 90% showed motivation, and 80% exhibited modernity and effective use of technology, including the ability to express opinions and collaboratively solve problems. The greatest self-development need identified was communication

skills. Overall, the findings indicate that the students possess a high level of teacher leadership but still require further development in communication to enhance their future professional practice.

Keywords: Instructional Leadership, Self-development, Instructional Leadership Elements, Teaching Profession

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในปัจจุบัน เป็นผลให้การพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้สอนเป็นประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เนื่องจากในปัจจุบันผู้สอนมีหลายบทบาทในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ เป็นผู้กำกับการเรียนรู้ เป็นที่ปรึกษา เป็นโค้ช และเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในศตวรรษที่ 21 การเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้สอนจึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำของครูเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของผู้สอน ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้สอนและผู้เรียน สร้างความเชื่อมโยงที่กลมกลืนระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ลดความโดดเดี่ยวของผู้สอนในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ เพิ่มการเสริมพลังการเรียนรู้ร่วมกันของคณะผู้สอน สร้างจุดเน้นร่วมกันในการส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้และกำหนดโครงสร้างแผนงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียน (Le Fevre, 2019)

ผู้สอนที่มีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนและเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีของผู้เรียนและในขณะเดียวกัน ผู้สอนที่ขาดภาวะผู้นำครูที่ตีมักประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในเชิงลบ รวมถึงเป็นผลให้ผู้สอนบางรายประสบความล้มเหลวในการเข้าถึงระบบการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Warren, 2021) การเสริมสร้างภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครู มุ่งเน้นการปฏิบัติทักษะภาวะผู้นำครูในชั้นเรียนจนสามารถปฏิบัติกิจวัตรให้สอดคล้องกับบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือของครู การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning) ผ่านประสบการณ์การปฏิบัติการสอน การประเมินตนเองและการสังเกตการปฏิบัติการสอนซึ่งนำไปสู่การประเมินภาวะความเป็นผู้นำครูในห้องเรียนที่ประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้นเรียนหรือผู้สอน (Rodrigues, 2019) การเตรียมความพร้อมเหล่านี้เป็นการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ดีสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูก่อนก้าวไปสู่การปฏิบัติงานสอนในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพครู (Abidin et al.,

2016) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบของผู้สอน ลดอัตราการลาออกระหว่างภาคเรียนและเมื่อปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาที่ปฏิบัติการสอน (Ado, 2016)

การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนและเชื่อมโยงกับผลการพัฒนาผู้เรียนเห็นได้จากการที่ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดสรรสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน (กนิกนันต์ กล้าหาญ และ คณะ, 2564; ผกามาต บัวพงษ์ และ กฤษดา เขียววัฒนสุข, 2564; Ado, 2016) รวมถึงบทบาทของครูในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน

จิรวดี ทวีโชติ และ วลัณิกา ฉลากบาง (2561) ให้ความหมายของภาวะผู้นำของผู้สอนว่า หมายถึงการที่ผู้สอนแสดงพฤติกรรมเด่นชัดเป็นผู้นำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายและเป็นแบบอย่างให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งเพื่อนครูและคนในชุมชนยกย่อง การมีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถในการสอน ด้านความเข้าใจและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู และด้านการเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง ส่วนผกามาต บัวพงษ์ และ กฤษดา เขียววัฒนสุข (2564) เน้นความหมายของภาวะผู้นำครูในฐานะที่เป็นการประพัตินของครูที่แสดงถึงความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพล สอดคล้องกับ Meyer (2019) ที่กำหนดคุณลักษณะของผู้นำครูไว้ว่า ผู้นำครูไม่ได้หมายถึงตำแหน่งทางการศึกษาหรือตำแหน่งการบริหารของสถานศึกษา แต่เป็นครูที่ได้รับการไว้วางใจในฐานะผู้นำทีมและกำหนดคุณลักษณะของผู้นำครูไว้ 6 ประการในรูปแบบของคำขวัญ “EXCITE” มีคำอธิบายไว้ว่า E-Exerts หมายถึงผู้นำครูต้องมีความเชี่ยวชาญ X-Exceptional Communication หมายถึง เป็นนักการสื่อสารที่ยอดเยี่ยมได้รับการยอมรับ C-Change Agents หมายถึง เป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง I-Inspiration Leaders เป็นผู้นำแรงบันดาลใจ T-Trustworthy Colleagues หมายถึง เป็นเพื่อนร่วมงานที่น่าเชื่อถือ และ E-Explores หมายถึง เป็นนักสำรวจ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ดังนั้น ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนการสอน จึงหมายถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครูต่อผู้เรียน การแสดงออกถึงความสัมพันธ์ที่ดีของครูในการนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนด การเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสาร การพัฒนาตนเองและการเป็นแบบอย่างที่ดี

เมื่อพิจารณาถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันพบว่านักศึกษาวิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) เป็นนักศึกษาที่มีคุณสมบัติแรกเข้า คือ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่มีวุฒิ การศึกษาด้านวิชาชีพครู แต่ปฏิบัติการด้านการสอนในสถานศึกษา ก่อนเข้าเรียนใน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ด้วยคุณลักษณะของนักศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ ในวิชาเอกแต่ความรู้ในวิชาชีพครูและประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนมีจำกัด เป็นผลให้นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) จำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของตนเองและเป็นการพัฒนาตนเองในทักษะความเป็น ครูและความเป็นครูมืออาชีพ อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในประเทศไทยพบว่า มีปรากฏในจำนวนจำกัด การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครูจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการ แสวงหาโอกาสในการพัฒนาภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครูและเป็นช่องทางค้นพบ ความท้าทายในการพัฒนาภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อรับมือกับความเป็นครูใน ศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยนี้คาดว่า จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพ ครู ช่วยเสริมคุณค่าของการพัฒนาครูให้มีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำทั้งในและนอกห้องเรียน ข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยช่วยกำหนดเนื้อหาและทิศทางที่ตอบสนองความต้องการของ นักศึกษาวิชาชีพครูในการพัฒนาตนเองได้ชัดเจน ผลการวิจัยเป็นการเติมเต็มช่องว่างทาง วิชาการและเพิ่มศักยภาพการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจระดับองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูของนักศึกษาประกาศนียบัตร บัณฑิต (วิชาชีพครู)
2. เพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำครูของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) โดยการประเมินตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ เป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครู ที่ลงทะเบียนเรียนในชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ปฏิบัติการ สอนในภาคเหนือ จำนวน 25 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนใน รายวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

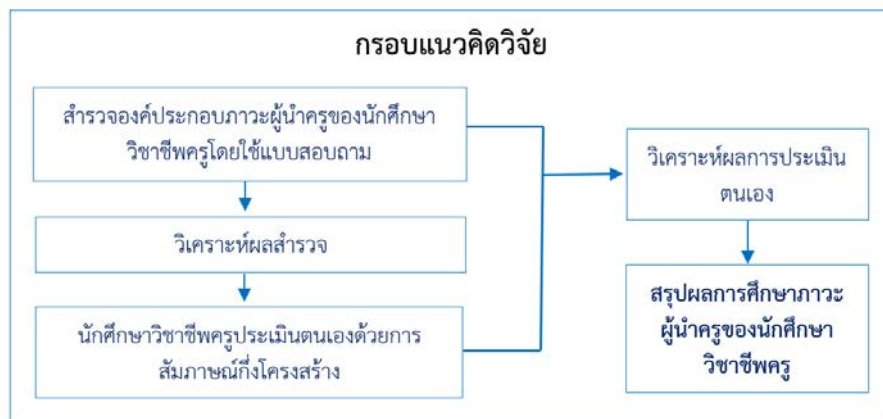
เนื้อหาในการวิจัย กำหนดประเด็นการศึกษารอบคอบภาวะผู้นำครูของ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) ที่มีผลต่อการพัฒนาตนเองของ นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง พิจารณาศึกษาใน ศึกษารอบคอบภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพ ครู 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู และ 3) ด้านการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำครูของ นักศึกษาวิชาชีพครู โดยออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารอบคอบ ภาวะผู้นำครูเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างศึกษารอบคอบภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครู 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ การกำหนดทิศทางการเรียนรู้ที่ ชัดเจนและประเมินผลได้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และการมีทักษะที่ดีในการสร้างความ ร่วมมือและบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน (2) ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ การพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง การสร้างแรงบันดาลใจหรือกระตุ้น เพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสวงหา นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอย่างรอบคอบและ สร้างสรรค์ และ (3) ด้านการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด คือ การ สื่อสารกับเพื่อนร่วมงานและผู้เรียนได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม กล้าแสดงความคิดเห็นและ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเปิดกว้าง ปรับตัวได้เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหรือ สถานการณ์ใหม่ ๆ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ออกแบบไปประเมินหาค่า ความสอดคล้องโดยเนื้อความในแบบสอบถามและเนื้อความในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านการจัดการ เรียนรู้และด้านหลักสูตรและการสอน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า ค่าที่ยอมรับได้ 3.50 ขึ้น ไป ได้ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามเท่ากับ 3.67 และค่าความสอดคล้องของแบบ สัมภาษณ์ เท่ากับ 3.58 ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำแบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์ที่ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษา ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้น วิเคราะห์ผลสำรวจและสรุป การวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อสำรวจองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูและประเมินตนเองเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครู สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การออกแบบการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีแบบอธิบายเชิงต่อเนื่อง (Explanatory Sequential Design) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม หลังจากนั้นเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยสุ่มเลือกนักศึกษาจำนวน 10 คนจากนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง 25 คนเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้การสุ่มอย่างง่ายเพื่อสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อหาคำตอบเพิ่มเติมในเชิงอธิบาย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อยและระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และส่วนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่ออธิบายผลและวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งเสริมและทำลายภาวะผู้นำครูของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำครูของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงด้วยตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำครูของนักศึกษาวิชาชีพครูจากการประเมินตนเอง

(n=25)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความเห็น
สามารถกำหนดเป้าหมายการสอนอย่างชัดเจนและประเมินผลได้	4.76	0.43	มากที่สุด
สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.32	0.62	มาก
ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.76	0.43	มากที่สุด
มีทักษะที่ดีในการสร้างความร่วมมือและบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน	4.64	0.48	มากที่สุด
มองเห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	4.58	0.47	มากที่สุด
สามารถสร้างแรงบันดาลใจหรือกระตุ้นเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ	4.48	0.5	มาก
เป็นแบบอย่างที่ดีในการแสวงหานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้	4.43	0.51	มาก
สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอย่างรอบคอบและสร้างสรรค์	4.33	0.43	มาก
สื่อสารกับเพื่อนร่วมงานและผู้เรียนได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม	4.48	0.48	มาก
กล้าแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเปิดกว้าง	4.62	0.51	มากที่สุด
สามารถปรับตัวได้เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ	4.52	0.45	มากที่สุด
สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.48	0.51	มาก
รวม	4.53	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คนประเมินตนเองด้านภาวะผู้นำครูมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.47) ลำดับของภาวะผู้นำครูจากการประเมินตนเองระดับมากที่สุดไปถึงระดับมาก ดังนี้ ผลการประเมินระดับมากที่สุด ได้แก่ สามารถกำหนดเป้าหมายการสอนอย่างชัดเจนและประเมินผลได้และใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.43) มีทักษะที่ดีในการสร้างความร่วมมือและบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.48) กล้าแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเปิดกว้าง ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.51) มองเห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.47) และสามารถปรับตัวได้เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.45) และผลการประเมินระดับมาก ได้แก่ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.51) สามารถสร้างแรงบันดาลใจหรือกระตุ้นเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.5) สื่อสารกับเพื่อนร่วมงานและผู้เรียนได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.48) เป็นแบบอย่างที่ดีในการแสวงหานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.51) สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในห้องเรียนอย่างรอบคอบและสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.43) และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

2. ผลการตรวจสอบภาวะผู้นำครูของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) โดยการประเมินตนเองจำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก ใช้การสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างจากการใช้คำถามปลายเปิด ในประเด็นความคิดเห็นต่อการพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำครู จำนวน 5 คำถามและสรุปผลการประเมินตนเองรายชื่อ ดังนี้

1) ภาวะผู้นำของครูที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร และท่านมีคุณลักษณะเหล่านี้หรือไม่ เพราะเหตุใด สรุปผลการประเมินตนเองพบว่า นักศึกษาร้อยละ 90 มีคุณลักษณะของภาวะผู้นำครูที่ดีในด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบ เห็นได้จากผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินโดยผู้บังคับบัญชา ร้อยละ 90 มีคุณลักษณะภาวะผู้นำครูด้านการสร้างแรงจูงใจ ให้กำลังใจ สนับสนุนนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน เห็นได้จากการได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครองและได้รับคำชื่นชมจากนักเรียน ร้อยละ 80 มีคุณลักษณะภาวะผู้นำครูด้านความทันสมัย ใช้เทคโนโลยีในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากการผ่านเกณฑ์การประเมินและได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชาและสร้างแรงจูงใจ ให้กำลังใจ สนับสนุนนักเรียนและเพื่อนร่วมงาน เห็นได้จากการผ่านเกณฑ์การประเมินจากผู้บังคับบัญชา ได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครองและได้รับคำชื่นชมจากนักเรียน

2) ท่านมีประสบการณ์การเป็น “ต้นแบบที่ดี” หรือไม่ สรุปผลการประเมินตนเองพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างยังไม่มีประสบการณ์การเป็น “ต้นแบบที่ดี” อย่างเป็นทางการ เนื่องจากมีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาในเวลาจำกัด แต่ได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและผู้ปกครองด้วยวาจา

3) เมื่อประสบปัญหาในห้องเรียน ท่านมีวิธีการใดในการแก้ปัญหา ยกตัวอย่างประสบการณ์การแก้ปัญหาที่ภาคภูมิใจ สรุปผลการประเมินตนเองพบว่า วิธีการแก้ปัญหาที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างใช้ ได้แก่ การขอคำปรึกษาจากหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานและการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและเพื่อนร่วมงาน ประสบการณ์การแก้ปัญหาที่ภาคภูมิใจ ได้แก่ ผลการแก้ปัญหาคำเรียนรู้นักเรียนและการแก้ปัญหาคำปรับตัวกับนโยบายใหม่ ๆ หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในสถานศึกษา

4) เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับเพื่อนหรือผู้เรียน ท่านใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหาและผลลัพธ์เป็นอย่างไร สรุปผลการประเมินตนเองพบว่า การจัดการปัญหาความขัดแย้งที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างใช้ ได้แก่ การปฏิบัติการแก้ปัญหาอย่างยืดหยุ่น การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน การรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองและการแสวงหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน

5) หากท่านได้เป็นครูเต็มตัวในอนาคต ท่านต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด สรุปผลการประเมินตนเองพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองด้านการสื่อสารมากที่สุด (ร้อยละ 90) เพราะการสื่อสารช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยสร้างความร่วมมือที่ดีของผู้ปกครองและช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนและด้านภาวะผู้นำครูด้านเทคโนโลยี (ร้อยละ 90) เพราะเทคโนโลยีช่วยในการสื่อสารและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

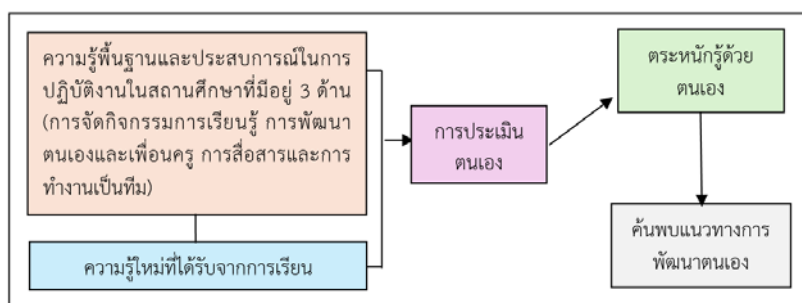
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษากลุ่มเป้าหมายได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนตามหลักสูตรซึ่งเป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติการสอนและการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้นักศึกษากลุ่มเป้าหมายสามารถประยุกต์ความรู้ ประยุกต์ใช้กลยุทธ์และเครื่องมือการนำตนเองไปปฏิบัติงานจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชญา ผิวคำ (2561) ที่พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำครู นักศึกษามีภาวะผู้นำครูมีระดับภาวะผู้นำครูสูงขึ้น เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกด้วยการปลูกฝังด้วยการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเน้นองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ ผู้นำต้องปลูกฝังความภาคภูมิใจ ความศรัทธาและความเคารพ มีความสามารถในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ผู้นำต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวกและผู้นำครูต้องมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่นในการเสนอแนวคิดที่ทำทนายและให้ทางแก้ปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิพนันต์ กล้าหาญ, วสันต์ อดิศักดิ์ และ โอภาส เกาไศยาภรณ์ (2564) ที่พบว่า ภาวะผู้นำครูอยู่ในระดับสูงเนื่องจากปัจจัย 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านบริหารจัดการองค์กรที่มีการจัดระเบียบ วางแผนและควบคุมการบริหารจัดการ ด้านทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้ในการสื่อสารและพัฒนากระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและด้านลักษณะบุคคลที่ส่งผลต่อการสื่อสาร การทำความเข้าใจและการสร้างความร่วมมือในองค์กร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบภาวะผู้นำครูของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) โดยการประเมินตนเองด้านการพัฒนาความสามารถส่วนบุคคลและเจตคติ ได้แก่ ภาพรวมของภาวะผู้นำครูที่ดี มีความสามารถในการแก้ปัญหา การเป็นต้นแบบที่ดี อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากนักศึกษาวิชาชีพครูหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์การปฏิบัติการสอน

ในสถานศึกษา เมื่อเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรกับการปฏิบัติการสอนจึงทำให้มีมุมมองในภาพรวมของภาวะผู้นำครูที่ชัดเจน มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ผ่านการสะท้อนคิด เกิดความรู้ ทักษะและเจตคติใหม่ (นัยนา ดอรรณ, ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2563) ความต้องการในการพัฒนาตนเองที่พบมากที่สุด คือ ด้านการสื่อสารและด้านผู้นำทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพกัญญา ไชยปัญญา, วาโรเพ็งสวัสดิ์ และ อภิสิทธิ์ สมศรีสุข (2567) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของครู ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู และงานวิจัยของ Wanitchong, Duangchatom and Phoojomjit (2025) ที่ศึกษาความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาภาวะผู้นำครู ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่พึงประสงค์และการพัฒนาผู้สอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูที่มีผลต่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยเน้นกลุ่มนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) เป็นการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครู 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครูและด้านการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาและศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตในช่วงเวลาเดียวกัน การรวบรวมข้อมูลจึงมุ่งเน้นการนำความรู้จากการเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในสถานศึกษาเป็นการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เข้ากับความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการเรียน เมื่อนักศึกษาประเมินตนเองแล้ว ผลการประเมินตนเองนำไปสู่การตระหนักรู้ด้วยตนเองและค้นพบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองที่สอดคล้องตามความต้องการของตนเองดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สามารถนำการวิจัยครั้งนี้ไปจัดทำหลักสูตรเสริมภาวะผู้นำครูโดยเน้นความต้องการของผู้เรียนร่วมกับความต้องการของสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยติดตามผลของการพัฒนาผู้เรียนในด้านการส่งเสริมคุณลักษณะภาวะผู้นำของครูในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำครูและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (วิชาชีพครู) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการสื่อสารเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีโดยเน้นการปฏิบัติและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพภาวะผู้นำครูของผู้เรียน

รายการอ้างอิง

- กนิพนธ์ กล้าหาญ, วสันต์ อดิศักดิ์ และ โอภาส เกาไศยาภรณ์. (2564). การสร้างเสริมภาวะผู้นำในนักศึกษาสู่ผลสัมฤทธิ์บัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. *วารสารบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(34), 206–215.
- จักรพงษ์ แสงสุริวงศ์, วลนิภา ฉลากบาง และ วาโร เฟ่งสวัสดิ์. (2566). องค์ประกอบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6), 97–114.
- จิรวดี ทวีโชติ และ วลนิภา ฉลากบาง. (2561). ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครู. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 12(1), 243–250.
- ทิพกัญญา ไชยปัญญา, วาโร เฟ่งสวัสดิ์ และ อภิสหิ์ สมศรีสุข. (2567). การประเมินความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 14(4), 13–27.

- ณัฐพล ปินทอง, ยงยุทธ ยะบุญธง และ มนต์นภัส มโนการณ. (2565). การสังเคราะห์องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในยุคการศึกษา 4.0. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 5(5), 45–56.
- นัยนา ดอธมาน, ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2563). การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์. *วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*, 10, 20–28.
- ผกามาศ บัวพงษ์ และ กฤษดา เขียววัฒนสุข. (2564). ภาวะผู้นำของครูและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในระดับมัธยมศึกษา. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 8(1), 50–62.
- วิชญา ผิวคำ. (2561). *การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างภาวะผู้นำครูของนักศึกษาคูรบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและแนวคิดการสืบสอบแบบร่วมมือ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- Abidin, M. Z., Norwani, N. M., & Musa, K. (2016). Teacher leadership knowledge to pre-service teachers. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 6(11), 351–358.
- Ado, K. (2016). From pre-service to teacher leader: The early development of teacher leaders. *Issues in Teacher Education*, 25(1), 3–21.
- Le Fevre, D. (2019). *Instructional leadership and why it matters*. The Education Hub. Retrieved November 23, 2025, from <https://theeducationhub.Org.nz/wp-content/uploads/2021/03/Instructional-leadership-and-why-it-matters.pdf>
- Mayer, D. (2019). *What is teacher leadership?*. Emhurst University. Retrieved November 23, 2025, from <https://emhurst.edu/blog/teacher-leadership>
- Rodrigues, A. L. (2019). The leadership process in teacher education: A case study at the University of Lisbon. *International Journal of Organizational Leadership*, 8, 22–37.
- Wanitchong, W., Duangchatom, K., & Phoojomjit, P. (2025). The development for academic leadership of teachers under the Office of Roi Et Educational Service Area 2. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(2), 259–278.
- Warren, L. L. (2021). The importance of teacher leadership skills in the classroom. *Education Journal*, 10(1), 8–15.